

BJØRNSTJERNE BJØRNSON,
PAAVO EMIL CAJANDER

KALATYTTÖ

**Paavo Cajander
Bjørnstjerne Bjørnson
Kalatyttö**

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24178612

Kalatyttö:

Содержание

ENSIMÄINEN LUKU	4
TOINEN LUKU	15
KOLMAS LUKU	26
NELJÄS LUKU	41
Конец ознакомительного фрагмента.	51

Bjørnstjerne Bjørnson

Kalatyttö

ENSIMÄINEN LUKU

Missä sillinpyyntiä kauemman aikaa on lakkaamatta harjoitettu, siihen syntyy vähitellen kaupunki, jos paikka muuten on sopiva. Tällaisista kaupungeista ei voi ainoastaan sanoa, että meri on ne maalle luonut, vaan ne loitommalta katsoen näyttävätkin meren ajamilta pölkkykasoilta tahi kumotuilta veneiltä, joita kalastajat ovat kaataneet suojakseen myrsky-yönä; lähemmäksi tultua huomataan, kuinka sattumoilta kaikki on rakentunut, siinä kun on joko tunturi keskellä liikepaikkaa, tahi vesi jakaa kaupungin kolmeen, neljään palaseen, ja kadut luikertelevat ja mutkittlevat. Ainoastaan yksi seikka on kaikilla yhteinen: satama tarjoo suojaa suurimmillekin laivoille; siinä on tyyni kuin korvossa, ja sentähden ovatkin nuo suojapaikat hyvät olemassa niitä laivoja varten, jotka, purjeet rikkiinäisinä ja taklaus hajalla, aavalta mereltä tulevat ajelehtain turvapaikkaa etsimään.

Semmoisessa pienessä kaupungissa on hiljaista; kaikki hälinä vetäytyy laitureille, jossa talonpoikain veneet ovat kiinni, ja jossa laivoja lastataan ja puretaan. Pitkin laitureita kulkee pienen kaupungin ainoa katu; valkoisiksi ja punaisiksi maalatut, yhden-

ja kahdenkertaiset rakennukset seuraavat kadun toista puolta, kuitenkin ei seinä seinässä kiinni, vaan kauniit ryytimaat välissä; se on siis pitkä, leveä katu, jossa muuten merituulella tuntuu haju siitä, mitä laitureilla on. Täällä on hiljaista – ei poliisin pelosta, sillä semmoista ei täällä tavallisesti ole – vaan panettelemisen pelosta, koska kaikki ihmiset ovat tuttuja. Kadulla kulkiessa täytyy tervehtiä joka ikkunaan, jossa joku vanha nainen tavallisesti istuu ja tervehtii takaisin. Lisäksi tulee vielä tervehtiä jokaista vastaantulijaa; sillä kaikki nämät hiljaiset ihmiset käyvät ja mietiskelevät, mikä on soveliasta ylipäänsä ja heille erityisesti. Joka säätyänsä ja tilaansa ylemmäs pyrkii, menettää hyvän maineensa; sillä ei ainoastaan hän ole tunnettu, vaan myöskin hänen isänsä ja iso-isänsä; ja urkitaan selville missä perheen jäsenessä ennen on havaittu taipumusta säädyttömyyteen.

Tähän rauhalliseen kaupunkiin tuli monta vuotta sitten hyvin kunnioitettu mies Pekka Olsen; hän tuli maalta, missä oli henkeänsä elättänyt rihkamakaupalla ja viulunsoitolla. Kaupungissa avasi hän puodin, missä entisille kauppatutuille paitsi rihkamatavaraa myöskin myi paloviinaa ja leipää. Hänen kuultiin astuvan edes ja takaisin puodintakaisessa "peräkamarissa", soittaen hyppypolskia ja morsiusmarsseja; joka kerta, kun tuli oven kohdalle, tirkisti hän siinä olevasta lasireiästä puotiin, ja jos joku ostaja oli tullut, päätti hän soittonsa liirutukseen ja meni puotiin. Kauppa kävi hyvin; hän nai, ja hänelle syntyi poika, jonka kastatti omaksi

kaimaksensa, ei kuitenkaan Pekaksi, vaan Pietariksi. Pikku Pietarista piti tuleman mitä Pekka tunsu itse ei olevansa, sivistynyt ihminen, jonkatahden poika pantiin latinakouluun. Kun nyt ne, joiden tuli olla hänen tovereitansa, pieksäen ajoivat leikeistänsä hänet kotiin, koska hän oli Pekka Olsenin poika, niin ajoi Pekka Olsen pieksäen hänet heidän luoksensa takaisin; sillä muulla tavoin ei poika voinut sivistyä. Pikku Pietari tunsu siis olevansa hylkiö koulussa ja tuli laiskaksi ja vähitellen kaikkeen niin haluttomaksi, että isä ei voinut pieksää häntä nauramaan eikä itkemään. Silloin Pekka heitti pieksämisen ja pani pojan puotiin. Mutta ihmeeksi hänen kävi, kun näki pojan antavan kaikille, mitä he pyysivät, jyvääkään liikaa antamatta, itse syömättä ainoatakaan väskynää, mutta mittaavan, laskevan ja kirjaan panevan kaikki ykstopisena, tavallisesti sanaakaan virkkamatta, ja hyvin vitkaan, mutta nuhteettomalla tarkkuudella. Isä alkoi uudestaan toivoa ja lähetti hänet sillialuksessa Hampuriin, kauppakoulussa hyviä tapoja oppimaan. Poika oli poissa kahdeksan kuukautta, johan siinä lienee kylliksi. Palatessaan oli hän hankkinut itselleen kuusi uutta vaatekertamusta ja maalle noustessaan oli hänellä ne yllänsä, toinen kertamus toisen päällä, "sillä siitä mitä päällä on, ei tarvitse tullia maksaa". Mutta, paksuutta lukuun ottamatta, oli hän, kun seuraavana päivänä astui kadulle, näköjään melkein samanlainen kuin ennenkin. Käveli yhtä jäykkänä ja suorana, kädet riipuksissa, tervehti äkkinäisellä nytkäyksellä ja kumarsi ikäänkuin olisi ollut niveletön, ruvetakseen taaskin yhtä jäykäksi;

hän oli ilmetty kohteliaisuus, kuitenkin virkkamatta sanaakaan; reipas, mutta samalla arka. Nimeänsä ei hän enää kirjoittanut *Olsen*, vaan *Ohlsen*, josta kaupungin viisastelijat saivat syytä seuraavaan kysymykseen: "Kuinka pitkälle ennätti Pietari Olsen Hampurissa?" Vastaus: "ensimmäiseen puustaviin". Tuumipa jo muuttaa ristimänimensäkin "Pedroksi", vaan kun tuon *h*:ntähden sai kärsiä niin paljon pilkkaa, heitti hän sen tuuman ja kirjoitti vain *P. Ohlsen*. Hän laajensi isänsä kaupan ja nai jo 22 vuoden ikäisenä punakätisen puotimamselin, sillä hänen isänsä oli vastikään tullut leskeksi ja luotettavampi oli vaimo kuin emännöitsijä. Vuoden päästä ummelleen synnytti vaimo pojan, joka, viikon päästä ummelleen kastettiin "Pedroksi". Kun arvoisa Pekka Olsen oli tullut iso-isäksi, tunsu hän ikäänkuin sisällistä halua ruveta vanhaksi. Hän jätti kaupan pojallensa, istuskeli itse penkillä puodin edustalla ja poltteli lehtitupakkaa piippunysällänsä. Ja kun eräänä päivänä alkoi tuolla ulkona ikävystyä, toivoi hän, että pian saisi kuolla pois, ja niinkuin hänen kaikki muutkin toiveensa olivat toteutuneet, niin kävi tämänkin.

Jos nyt Pietari poika oli perinyt yksinomaan toisen puolen isän kyvystä, nimittäin kauppaällyn, niin näytti pojanpoika Pedro perineen toisen, nimittäin yksinomaan soittotaidon. Hän oppi hyvin myöhään lukemaan, mutta hyvin aikaisin laulamaan; hän soitti huilua niin hyvästi, että herätti huomiota; hän oli hempeän näköinen ja helläsydäminen. Mutta siitä isällä vain oli vastusta, kun hänen oma tarkkuutensa oli juurrutettava poikaan. Kun tämä jotakin unhotti, ei häntä toruttu eikä lyöty,

niinkuin muinoin isää, vaan häntä nipistettiin. Tämä tapahtui hyvin hiljaisesti ja ystävällisesti, voisipa sanoa kohteliaasti, vaan se tapahtui vähimmästäkin syystä. Äiti luki joka ilta, vaatteita hänen päältään riisuessansa, hänen mustelmansa ja keltapilkunsa ja suuteli niitä, vaan hän ei tohtinut tehdä vastusta, sillä häntä itseänsäkin nipistettiin. Jokaisesta reiästä pojan vaatteissa, jotka olivat tehdyt isän Hampurilaisesta puvusta, jokaisesta pilkusta koulukirjoissa oli äiti vastuunalainen. Senpätähden kuultiinkin aina: "ei niin, Pedro! varo itseäsi, Pedro! muista Pedro!" – hän pelkäsi isäänsä ja kyllästyi äitiinsä. Toverien seurassa ei hänelle tehty mitään pahaa; hän purskahti heti itkuun ja rukoili vaatteidensa puolesta. Häntä kutsuttiin lellikiksi, eikä hänestä sen enempää huolitettu. Hän oli kipeän, höyhenettömän sorsanpojan kaltainen, joka kaikkialla nilkutti parven perässä ja juoksi kauas pois sen vähäisen palan kanssa, jonka sai varastetuksi; kukaan ei antanut hänelle, sentähden ei hänkään antanut kellekään.

Mutta pian huomasi hän, että kaupungin alhaisten lasten seurassa oli toisin; sillä he olivat kärsivälliset häntä kohtaan, koska hän oli heitä hienompi. Pitkä, ravakka tyttö, joka hallitsi koko joukkoa, otti hänet turviinsa. Pedro ei voinut kylliksi katsella häntä: hänellä oli sysimustat hiukset, jotka asuivat kähärässä, ja joita ei koskaan ollut kammalla suorittu, vaan sormin; hänellä oli tummansiniset silmät, lyhyt otsa, ja kasvot ikäänkuin kiristyiivät kokoon ja hyökkäsivät suoraan päälle. Hän oli aina liikkeessä tahi työssä, kesällä jalat ja käsivarret paljaina

ja iho ahvettuneena, talvella puettuna niinkuin muut kesällä. Hänen isänsä oli luotsi ja kalastaja; hän juoksi kaupungilla isän kaloja myymässä, piteli tuulessa hänen venettänsä, ja hoiti yksinänsä kalastusta, kun isä luotsasi. Jokainen, joka vaan näki hänet, kääntyi vielä kerran häntä katsoakseen; sillä hän oli erittäin ravakka. Hänen nimensä oli Gunlaug, vaan häntä kutsuttiin kalatytöksi, jota hän piti arvonimenä. Hän auttoi leikeissä aina heikompia, sisällinen halu pakotti häntä suojelemaan muita, ja nyt hän otti tämän hempeän pojan turvatikseen.

Hänen veneesssänsä voi Pedro soittaa huilua, jota ei kotona suvaittu, koska luultiin sen estävän häntä ajattelemasta läksyjänsä. Tyttö souteli Pedroa ulapalla, otti hänet mukaansa pitemmille kalastusretkille, ja pian pääsi hän yöretkillekin mukaan. Silloin soutelivat he auringon laskiessa ulommalle valoisan kesäillan tyvenessä. Pedro soitteli huilua tahi kuunteli, kun Gunlaug haasteli hänelle kaikki, mitä tiesi, vedenhaltijoista, aaveista, haaksirikoista, vieraista maista ja mustasta kansasta ynnä muusta, jota merimiehet olivat kertoneet. Hän jakoi hänelle ruokiansa samoin kuin tietojansakin, ja Pedro otti kaikki vastaan mitään takaisin antamatta, sillä hänellä ei ollut kotoa ruokaa eikä koulusta tietoja. He soutelivat, kunnes aurinko laski lumitunturien taakse, nousivat sitten maalle saareen ja tekivät valkean s.t.s. Gunlaug keräsi oksia ja risuja, Pedro istui ja katseli. Gunlaug oli ottanut isänsä meritakin ja peitteen Pedroa varten, joihin tämä käärittiin. Hän hoiti tulta, ja Pedro nukkui. Hän

pysytteli itseänsä valveilla laulun- ja virren-pätkiä laulamalla; hän lauloi korkealla, heleällä äänellä, kunnes Pedro nukkui, sitten hiljemmin. Kun aurinko alkoi jälleen nousta toiselta puolen ja enteksi lähetti kylmän, keltaisen valon tuntureille, herätti Gunlaug hänet. Metsä oli vielä musta, niitty pimeä, vaan ne muuttuivat vähitellen ruskeanpunaisiksi ja välkkyviksi, kunnes tunturin harja hehkui ja kaikki värit valahtivat esiin. Silloin työnsivät he veneen jälleen vesille; se kynteli vakoja aamutuulella virehtivään mustaan meren pintaan, ja kohta olivat he karilla toisten kalastajain joukossa.

Kun talvi tuli ja meriretket lakkasivat, kävi Pedro Gunlaugia tervehtimässä hänen kotonansa; hän tuli vähän päästä ja katseli Gunlaugia, kun tämä teki töitään; vaan ei kumpikaan paljon puhunut; näytti siltä, kuin olisivat istuneet yhdessä kesää odottamassa. Kun se tuli, niin haihtui, sen pahempi, Pedrolta tämäkin uusi elämän toive; Gunlaugin isä kuoli, ja tyttö muutti kaupungista pois, ja Pedro pantiin opettajain neuvosta puotiin palvelemaan. Siellä seisoj hän äitinsä kanssa yhdessä; sillä isä, joka vähitellen oli muuttunut niiden ryynien väriseksi, joita mitteli, täytyi heittäytyä vuoteen omaksi takakamariin. Sieltäkin hän yhä tahtoi olla osallinen kaikessa ja kuulla, mitä kumpikin myi, eikä ollut kuulevinaan, kunnes sai heidät niin lähelle, että voi nipistää heitä. Ja kun sydän kokonaan oli kuivunut tässä vähäisessä lampussa, sammui se eräänä yönä. Vaimo itki, tietämättä varmaan minkätähden, mutta poika ei vuodattanut ainoatakaan kyyneltä. Kun heillä oli rahaa kyllin elääksensä,

heittivät he kaupan, hävittivät kaiken muistonkin siitä ja tekivät puodin asuinhuoneeksi. Siellä istuskeli nyt äiti ikkunan ääressä sukkaa kutoen; Pedro istui kamarissa, joka oli käytävän toisella puolella, ja soitteli huilua. Vaan kun kesä tuli, osti hän itselleen pienen, kevyen purjeveneen, purjehti saareen ja makasi, missä Gunlaug oli maannut.

Ja kun hän eräänä päivänä loikui siellä kanervikossa, näki hän veneen suuntaavan saarta kohti, laskevan hänen veneensä kupeelle ja Gunlaugin astuvan maihin. – Gunlaug oli aivan sama kuin ennenkin, mutta täysikasvuinen ja pitempi kuin muut naiset. Vaan Pedron huomattuansa hän heti rupesi ahmaan harvempaan; hän ei ollut ajatellut, että Pedrokin oli mieheksi kasvanut.

Noita kalpeita, laihoja kasvoja ei hän tuntenut; niissä ei enää kivulloisuus ja hempeys kuvastunut, vaan tylsämielisyys. Mutta Gunlaugia katsellessa tuli silmään hiljainen heijastus muinaisista unelmista. Gunlaug kiirehti taas käyntiänsä, ja joka askeleelta, minkä hän astui, tunsu Pedro itsensä vuotta nuoremaksi, ja kun hän oli kavahtanut pystyyn ja Gunlaug seiso i hänen vieressään, niin nauroi hän kuin lapsi ja puhui niinkuin lapsi: noiden vanhain kasvojen takana oli pelehtynyt lapsi; hän oli vanhennut, mutta hän ei ollut aikaihmiseksi kasvanut.

Kuitenkin – juuri tätä lasta haki Gunlaug ja nyt kun oli sen löytänyt, ei hän tiennyt mitä tehdä enää; hän nauroi ja punastui. Pedro tunsu itsessään ikäänkuin voiman heräävän, hän tunsu sen ensi kerran elämässään, hän muuttui samalla hetkellä kauniiksi, tätä ei kestänyt kuin kenties silmänräpäyksen aikaa, mutta siinä

silmänräpäyksessä Gunlaug oli voitettu.

Gunlaug oli niitä ihmisiä, jotka voivat rakastaa vain sitä, mikä heikkoa on, ja mitä käsillään ovat kantaneet: hän oli aikonut viipyä kaupungissa kaksi päivää, mutta viipyi kaksi kuukautta. Näinä kahtena kuukautena kasvoi Pedro enemmän kuin koko nuoruudessaan; hän havahti unestaan ja haluttomuudestaan, niin että voi tuumaillakin; hän tahtoi pois, hän tahtoi oppia soittamaan! Vaan kun hän eräänä päivänä jälleen lausui tämän, vaaleni Gunlaug ja sanoi: "niin, – mutta ensin meidän pitää mennä naimisiin." Pedro katsoi Gunlaug'iin, Gunlaug katsoi häneen, molemmat tulivat tulipunaisiksi, ja Pedro sanoi: "Mitähän ihmiset siitä sanoisivat?"

Gunlaug ei ollut ajatellut, että Pedro voisi tahtoa muuta, kuin mitä hän tahtoi, koska hän itse ei voinut tahtoa muuta, kuin mitä Pedro tahtoi. Mutta nyt Gunlaug huomasi selvästi, ettei hän hetkeäkään ollut ajatellut jakaa hänen kanssansa muuta kuin mitä häneltä oli saanut. Gunlaug älysi heti, että niin oli ollut koko heidän elin-aikansa. Hän oli alussa tuntenut sääliä ja lopuksi rakastunut siihen, jota kohtaan oli ollut hyvä. Jospa hän nyt vaan olisi voinut vähän aikaa malttaa mieltänsä – sillä Pedro huomasi hänen syttyneen vihaan, peljästyi ja huusi: "minä tahdon" – hän kuuli sen; mutta suuttumus omasta tuhmuudestansa ja Pedron huonoudesta, omasta häpeästänsä ja Pedron miehuuttomuudesta, kuohahti niin tulisella nopeudella purkausta kohti, ettei rakkaus, joka on alkanut lapsuudessa ja ilta-auringon loistossa, jota laineet ja kuutamo ovat tuuditelleet ja huilun sävelet ja hiljainen

laulu säestäneet, ole koskaan päättynyt surullisemmin; sillä hän tarttui Pedroon molemmin käsin, nosti hänet ylös ja pehmitti häntä oikein sydämmensä pohjasta, souti sitten kaupunkiin takaisin ja meni saman tien tunturien yli.

Pedro oli purjehtinut satamasta rakastuneena nuorukaisena, joka oli miehuutensa saavuttamaisillaan, vaan souti kotiin takaisin vanhuksena, jolla ei ollut mitään miehuutta ollut. Yksi ainoa muisto elähytti hänen elämäänsä, ja senkin oli hän houkkapäisesti hävittänyt; yksi ainoa paikka maailmassa oli hänellä minne paeta, vaan sinne ei hän enää tohtinut mennä. Kun hän nyt mietiskeli omaa kurjuuttansa ja mistä tämä kaikki oikeastaan oli alkunsa saanut, vajosi hänen toimeliaisuutensa ikäänkuin suohon eikä siitä enää koskaan kohonnut. Kaupungin pikku pojat, jotka olivat huomanneet hänen kummallisuutensa, alkoivat pian häntä kiusata, ja kun hän oli kaupungin pimiköitä, josta ei kukaan tietänyt, millä hän eli ja mitä hän toimitti, niin ei kenenkään johtunut mieleen häntä puolustaa. Eipä tohtinut hän enää mennä ulos, ainakaan ei kadulle. Koko hänen elämänsä oli taistelua pikkupoikien kanssa; nämät tekivät kenties saman hyödyn kuin hyttyset kesä-lämpimällä; sillä ilman heitä olisi hän vajonnut loppumattomaan uneliaisuuteen.

Gunlaug tuli yhdeksän vuotta sen jälkeen taas kaupunkiin yhtä odottamatta kuin oli lähtenytkin. Hänellä oli nyt kahdeksanvuotias tyttö mukana, joka oli samankaltainen kuin hän itsekin muinoin; se vaan, että kaikki oli siistimpää ja ikäänkuin unelmaan verhottua. Gunlaug oli ollut naimisissa,

niin sanottiin, oli saanut periä ja tullut kaupunkiin merimiehille ravintolaa pitämään.

Hän hoiti sitä niin, että hänen luoksensa tulivat kauppamiehet ja laivurit väkeä pestaamaan ja laivamiehet pestiä ottamaan. Sitä paitsi tilasivat kaikki kaupunkilaiset hänen kauttansa itselleen kaloja. Tästä välikaupasta ei hän koskaan ottanut äyriäkään, vaan käytti ankaralla tavalla sitä valtaa, jonka se hänelle tuotti. Hän oli empimättä kaupungin mahtavin mies, vaikka olikin vaimo-ihminen, ja vaikk'ei koskaan jättänyt taloansa. Häntä kutsuttiin "Kala-Gunlaug'iksi" eli "Mäki-Gunlaug'iksi"; "Kalatytön" nimen peri hänen tyttärensä, joka juoksenteli kaupungin kaduilla pikkupoikain etunenässä.

Hänen elämäkertansa se tässä tulee kerrottavaksi; hänessä oli äidin luonnon voimaa ja hän sai tilaisuutta sitä harjoittaa.

TOINEN LUKU

Kaupungin useat somat ryytimaat tuoksuivat sateen jälkeen toisessa ja kolmannessa kukoistuksessansa. Aurinko laski ikuisten lumitunturien taakse, koko taivas oli kuin tulen ja liekkien vallassa, ja lumihuiput heijastivat heikosti vastaan. Lähimmäiset tunturit olivat varjossa, vaan niitä kuitenkin moniväriset, syyspukuiset metsät vaalensivat. Saarissa, jotka keskellä vuonoa perätysten seurasivat toisiaan maalle päin ikäänkuin soutuena, oli tiheän metsän värinvälke vielä räikeämpi kuin tuntureilla, sillä ne olivat lähempänä. Meri oli vallan tyyni, ja suurta laivaa hinattiin satamaan. Ihmiset istuivat puuportaillaan, joita ruusu-pensaat puoleksi peittivät kummaltakin puolelta; siinä he puhuivat toisilleen portailta portaille, siirtyivätpä välistä toistensa luoksekin tahi tervehtivät käveliöitä, jotka menivät siitä ohi pitkiin lehtokujiin päin. Pianon soittoa kuului kenties jostakin avonaisesta ikkunasta, muutoin ei haastelujen välissä hiiskaustakaan; auringon viimeinen välke vedenpinnalla enensi vain tunnetta, että täällä oli hiljaista.

Vaan yht'äkkiä nousi keskellä kaupunkia melu, ikäänkuin kaupunkia olisi väkiryynnäköllä valloitettu. Pojat parkuivat, tytöt kirkuivat, toiset pojat hurrasivat, akat toruivat ja komentivat, poliisin suuri koira haukkui ja kaikki kaupungin rakit vastasivat; niiden, jotka olivat sisällä, piti ulos, ulos, – melu tuli niin hirmuiseksi, että itse kaupungin pormestarin täytyi kääntyä

portaillaan ja päästää suustaan nämät sanat: "Tuolla lienee jokin hätänä."

"Mitä se on?" kysyivät lehtokujista tulijat äkkiä niiltä, jotka portailla seisoivat. – "Niin, mitä se on?" vastasivat portailla seisijat. – "Veikkoseni, mitä se on?" kysäisivät kaikki, kun joku tuli keskikaupungista, vaan kun tämä kaupunki puolikuun muotoisena kiertää lahtea vetkossa kaaressa, niin kului paljon aikaa, ennenkuin kaikki ihmiset molemmissa päissä olivat kuulleet vastauksen: "se on vaan Kalatyttö."

Tämä ravakka tyttö, jota hoiti ankara äiti, ja joka luotti apua saavansa kaikilta merimiehiltä (sillä nämät saivat semmoisesta työstä hänen äidiltään aina ryypyn ilmaiseksi), oli poikajoukkonsa etupäässä ryhtynyt suureen omenapuuhun Pedro Ohlsenin puutarhassa. Rynnäkkötuuma oli seuraava: Muutamat pojat houkuttelisivat Pedron talonsa etupuolelle siten, että ravistelisivat hänen ruusupensastaan ikkunanruutua vasten; yhden pitäisi sill'aikaa pudistaa puuta, joka oli keskellä puutarhaa ja toisten nakella omenoita joka haaralle pisteaidan yli, ei varastaaksensa niitä – kaukana siitä! – vaan ainoastaan lystin vuoksi. Tämä sukkela tuuma keksittiin samana iltana Pedron puutarhan takana, vaan kovaksi onneksi sattui hän itse istumaan pisteaidan sisäpuolella ja kuuli joka sanan. Vähää ennen määrättyä aikaa sai hän kaupungin juopostuneen poliisipalvelijan ja hänen suuren koiransa takakamariin, jossa molempia ravittiin. Kun Kalatytön käherä tukka näkyi pisteaidan takaa ja samassa koko joukko vähäisiä kasvoja tirkisteli sen ylitse

joka haaralta, antoi Pedro noiden roistojen talon etupuolella ravistella ruusupensasta, minkä vaan jaksoivat – ja odotti tyynellä mielellä takakamarissa. Ja kun sitten kaikki olivat hyvin hiljaa keräytyneet puun ympärille ja Kalatyttö paljain jaloin ja revityin hamein oli kiivennyt puuhun sitä pudistamaan, aukesi porstuan ovi, ja Pedro sekä poliisipalvelija syöksyivät ulos keppi kädessä ja hirmuinen koira jäljessä! Kauhistuksen huuto nousi poikain joukossa; pienet tytöt, jotka kaikessa viattomuudessaan olivat "leskisillä" pisteaidan ulkopuolella, luulivat jotakuta sisäpuolella murhattavan, ja alkoivat parkua hirmuisimmalla tavalla; ne pojat, jotka ehtivät pakoon, huusivat hurraata, vaan ne, jotka vielä riippuivat pisteaidalla, kiljuivat keppien heiluessa; ja päälle päätteeksi tuli ikäänkuin maan alta, kuten ainakin, siihen, missä pojat kiljuivat, muutamia vanhoja ämmiä, ja nämät rähisivät joukkoon. Pedro itse ja poliisipalvelija kauhistuivat, ja heidän täytyi antautua puheisin ämmien kanssa, vaan sillä välin juoksivat pojat tiehensä. Koira, jota pojat enemmän pelkäsivät, hyppäsi pisteaidan yli jäljestä – sillä sekös vasta sen mieleistä oli! – ja nyt he riensivät edelleen kuin villit sorsat: pojat, tytöt, koira ja kiljuna pitkin kaupunkia.

Sill'aikaa istui Kalatyttö hyvin hiljaa puussa, luullen, ettei kukaan ollut häntä huomannut. Kyyristyksissään katseli hän puun ylimmäisestä latvasta lehtien välitse tappelun vaihteita. Vasta kun poliisipalvelija vihan vimmassa oli mennyt ulos ämmien joukkoon, ja Pedro Ohlsen oli yksinänsä puutarhassa, meni tämä ihan puun alle, katsoi ylöspäin ja huusi: "Tule paikalla

alas, senkin heittiö!"

– Ei hiiskaustakaan kuulunut puusta. – "Tuletko alas sieltä, sanon minä! Kyllä tiedän, että sinä siellä olet!" – Ei sanaakaan vastaukseksi. – "Minä menen hakemaan pyssyni ja minä sinun ammun, minä!" Hän oli lähtevinänsä. – "U-hu-hu-huhu!" alkoi puusta kuulua. – "Niin, huhu vaan, jos mieles tekee, mutta kyllä saat koko haulilatingin itseesi, saatpa niinkin!" – "U-hu, hu, huhu!" vastattiin puusta huhkajan äänellä, "minua niin pelottaa!" – "Oletpa itse piru, oletpa tottakin. Olet pahin veijari koko joukossa, vaan nyt olet oletkin kynsissäni!" – "Ah, rakas, hyvä herra kulta! Minä en koskaan enää niin tee", ja samana hän viskasi mädänneen omenan Pedron kasvoja vasten, ja iloinen naurunhekotus seurasi sitä! Omena litistyi kasvoille, ja Pedron muotoansa puhdistuessa hyppäsi tyttö maahan; hän riippui jo pisteaidalla, ennenkuin Pedro ennätti jäljestä, ja olisi päässyt keikahtamaan toiselle puolelle, jos ei olisi ruvennut pelkäämään, että Pedro oli hänen takanansa, niin että laskeutui alas sen sijaan, kuin olisi pitänyt levollisesti pyrkiä pois. Vaan kun Pedro sai tytön kiinni, päästi tämä ulinan; se vihloi, karjui, vinkui ja vonkui, niin että Pedro peljästyi ja laski hänet. Tytön hätähuuto kokosi kansaa pisteaidan ulkopuolelle, hän kuuli sen ja sai heti rohkeutta. "Laske minut rauhaan tahi sanon äidilleni!" uhkasi hän vihan vimmassa. Nyt näki Pedro hänen kasvonsa ja huusi: "Äidillesi? Kuka sinun äitisi on?" – "Mäki-Gunlaug, Kala-Gunlaug", vastasi tyttö voiton riemulla, sillä hän näki että Pedro pelkäsi. Pedro, lyhytnäköinen kun oli,

ei ollut koskaan nähnyt tyttöä tätä ennen ja oli kaupungissa ainoa, joka ei tietänyt, kuka hän oli; hän ei edes tietänyt, että Gunlaug oli kaupungissa. Ikäänkuin vimmattua huusi hän: "Mikä sinun nimes on?" – "Petra!" kiljasi toinen vielä kovemmalla äänellä. – "Petr" huusi hän, kääntyi ja juoksi asuntoaan kohti, ikäänkuin olisi itse hiittä puhutellut. Vaan kun pelon vaaleus ja vihan vaaleus näyttävät yhdenkaltaisilta, luuli tyttö Pedron juoksevan pyssyänsä hakemaan. Pelko valtasi nyt hänet, hän tunsu takanansa lentelevän haulia, ja kun portti samassa ulkoapäin oli murrettu auki, kipaisi hän siitä ulos, hänen musta tukkansa liehui takana kuin hirmu, hänen siimansa säihkyivät tulta, ja koira, jonka hän tiellä kohtasi, kääntyi ja seurasi haukkuen jäljessä. Siten töytäsi hän äitiänsä vastaan, joka tuli kyökistä keitosvati kädessä; tyttö päin keitokseen, keitos lattialle ja sanat "mene helvettiin!" molempien perässä. Siinäköös nyt tyttö keitoksessa maatessaan huusi: "hän tahtoo ampua minua, äiti, hän tahtoo ampua minua!" – "Kuka tahtoo ampua sinua, senkin tolvana?" – "Hän, Pedro Ohlsen!" – "Kuka?" ärjäsi äiti. – "Pedro Ohlsen, me otimme omenoita häneltä", – hän ei tohtinut koskaan puhua muuta kuin totta. – "Kenestä sinä puhut, lapsi?" – "Pedro Ohlsenista, hän juoksee perässäni iso pyssy kädessä ja tahtoo ampua minua!" – "Pedro Ohlsen!" raivosi äiti ja nauroi, hän oli tullut niin suureksi. Lapsi alkoi itkeä ja tahtoi paeta. Vaan äiti karkasi hänen päällensä, kiristeli valkeita hampaitaan, otti häntä olkapäistä kiinni ja nosti ylös: "Sanoitko hänelle, kuka olet?" – "Sanoin", huusi lapsi vaan äiti ei mitään kuullut eikä

nähty, hän vaan kysyi jälleen pari, kolme kertaa: "Sanoitko hänelle, kuka olet?" – "Sanoin, sanoin, sanoin!" huusi lapsi ja kohotti käsiänsä rukoilevana. Nyt suoristi äiti koko vartalonsa: "Vai niin, hän sai siis sen tietää! – Mitä hän sanoi?" – "Hän juoksi huoneesensa pyssyä hakemaan, hän tahtoi ampua minua." – "Hän ampua sinua!" nauroi äiti ilkkuen. – Peljästyneenä ja keitoksesta tahrautuneena lapsi oli vetäytynyt nurkkaan, jossa seisoj ja itkien pyyhki vaatteitansa, kun äiti tuli takaisin: "Jos sinä vielä menet hänen luoksensa", sanoi hän tarttuen tyttöön ja pudistaen häntä, "tai puhelet hänen kanssaan tai kuuntelet häntä, niin Jumala sekä häntä että sinua armahtakoon! – Sano hänelle se minulta! – Sano hänelle se minulta!" toisti hän, kun lapsi ei paikalla vastannut. – "Kyllä, kyllä, kyllä, kyllä! – Sano hänelle se minulta!" lausui hän vieläkin kerran pois mennessänsä, mutta hiljaa ja päätänsä nyökäyttäen jokaiselle sanalle.

Lapsi pesi itsensä, riisui päältään tahrautuneet vaatteet ja kävi juhlapuvussaan portaille istumaan. Vaan kun hän muisteli sitä kauhistavaa tilaa, jossa oli ollut, nousi itku taas kurkkuun. – "Mitä itket, lapsi?" kysyi häneltä ääni, niin ystävällinen, ettei hän koskaan ollut vielä semmoista kuullut. Hän nosti silmänsä, ja hänen edessänsä seisoj somavartalainen mies, jolla oli korkeat kasvot ja silmälasit nenällä. Tyttö nousi paikalla seisaalleen; sillä tuo oli *Hannu Ödegaard*, nuori mies, jota koko kaupunki kunnioitti. "Mitä itket, lapsi?" Lapsi katsoi mieheen ja sanoi tahtoneensa ottaa omenoita Pedro Ohlsenin puutarhasta "muutamain muiden poikain" kanssa, vaan Pedron

silloin tulleen ja poliisipalvelijan, ja sitten – ; tässä muisti hän, että äiti oli herättänyt hänessä epäilystä tuon ampumisen todenperäisyydestä, joten hän ei tohtinut enempää kertoa, vaan huokasi sen sijaan syvästi. – "Onko mahdollista" sanoi Ödegaard, "että sinun ikäisesi lapsi voi olla osallinen niin suuressa synnissä?" – Petra katsoi vieraaseen; hän oli kyllä tietänyt, että se oli synty, vaan oli aina kuullut sitä ilmoitettavan seuraavalla tavalla: "sen helvetin penikka, senkin mustakarvainen saatana!" Nyt häpesi hän. – "Miks'et käy koulussa oppimassa Jumalan sanaa, että tulisit tietämään, mikä on hyvää, mikä pahaa?" – Tyttö seiso i hamettansa kädellä hivuttaen ja vastasi, ettei äiti tahdo, että hän koulua kävisi. – "Sinä kenties et taida lukeakaan?" Kyllä hän lukea taisi. Ödegaard otti vähäisen kirjan ja antoi sen hänelle. Tyttö katsoi siihen, käänteli sitä ja silmäili sen kansia: "En minä voi lukea näin hienoa pranttii", sanoi hän. Vaan hänen täytyi, ja yht'äkkiä hän tuhmistui niin, että silmät olivat muljollaan päässä, huulet lerpallaan, kaikki jäsenet hervostuksissa: "H-e-r Her r-a-ra Herra, pitkä J-u Ju m-a-ma pitkä Juma ll-a-la pitkä Jumala, Herra Jumala s-a sa n-o-i noi sanoi, Herra Jumala sanoi M-M-M-". – "Herra siunatkoon, ethän sinä vielä taida lukea! ja kuitenkin olet 10 – 12 vuoden vanha lapsi. Tahtoisitko mielelläsi oppia lukemaan?" Tyttö sanoi vitkaan sitä kyllä tahtovansa. "No, tule kanssani, niin paikalla alotamme." Tyttö liikahti, mutta vaan huoneessa käväistäksensä. "Niin, sano se äidillesi," lausui Ödegaard. Äiti osaantui juuri sivu kulkemaan, ja kun näki lapsen puhuvan

vieraan kanssa, tuli hän ulos kivikadulle. "Hän tahtoo opettaa minua lukemaan", sanoi lapsi epäillen ja äitiinsä katsoen. Äiti ei vastannut mitään, vaan pani molemmat kätensä puuskaan ja silmäili Ödegaardia. – "Teidän lapsenne on aivan taitamaton lapsi", sanoi tämä; "te ette voi puolustaa sitä Jumalan ettekä ihmisten edessä, jos jätätte hänet semmoiseksi." – "Kuka sinä olet?" kysäsi Gunlaug vihaisesti. – "Hannu Ödegaard, teidän pappinne poika." Gunlaug'in kasvot kirkastuivat vähän, sillä hän oli kuullut pelkkää hyvää hänestä. Ödegaard alkoi uudestaan: "Kun toisinaan olen ollut kotona, olen tarkannut tuota lasta. Tänään on hän taaskin johtunut mieleeni. Hän ei enää saa harjoittaa sitä, mikä on pahaa." Äidin kasvot osoittivat selvästi, että hänen teki mielensä kysyä: "Mitä sinun siihen tulee?" Vaan tyynenä lausui Ödegaard: "Tulee kai hänen kuitenkin oppia jotakin?" – "Ei!" – Hieno puna lensi Ödegaardin kasvoille: "Minkätähden ei?" – "Ovatko ne siis paremmat, ne, jotka jotakin taitavat?" Gunlaugilla oli vaan yksi ainoa kokemus, ja siitä hän piti kiinni. – "Minua ihmetyttää, että kukaan ihminen voi kysyä tuommoista!" – "Niin kyllä; – minä tiedän, etteivät ne ole paremmat", sanoi Gunlaug ja astui alas portaita, tehdäkseen lopun tästä lärpätyksestä. Vaan Ödegaard meni suoraan hänen eteensä: "Tässä on kysymyksenä velvollisuus, jota *ette saa* laiminlyödä. Te olette ymmärtämätön äiti." Gunlaug silmäili häntä kiireestä kantapäähän: "Kuka on sinulle sanonut, mikä minä olen?" sanoi hän astuen hänen ohitsensa. – "Sen te itse olette sanonut ja juuri vast'ikään; sillä olisittehan muutoin

nähnyt että tämä lapsi menee kadotukseen." Gunlaug kääntyi; silmä kohtasi silmää; hän näki, että Ödegaard pysyi siinä, mitä oli sanonut, ja Gunlaug peljästy. Hän oli seurustellut vain merimiesten ja työmiesten kanssa; tällaisista puhetta ei hän ollut koskaan ennen kuullut. "Mitä sinä lapsestani tahdot?" kysyi hän. – "Opettaa häntä, mitä hänen sielunsa pelastukseen pelastukseen tulee, ja sitten katsoa, mitä hänestä voi tulla." – "Minun lapsestani ei saa muuta tulla kuin mitä minä tahdon." – "Mutta hänestä täytyy, hänestä täytyy tulla se, mitä Jumala tahtoo." – Gunlaug tuhmistui: "Mitä se merkitsee", sanoi hän ja astui lähemmäksi. – "Se merkitsee, että hänen pitää oppia sitä, johon hän on saanut kykyä; sillä sen vuoksihan Jumala sen on antanut." – Nyt astui Gunlaug hyvin lähelle: "Enkö minä siis saa vallita häntä, minä, joka olen hänen äitinsä?" kysäsi hän, ikäänkuin olisi tahtonut toden perästä saada neuvoa. – "Sen saatte, vaan teidän pitää kuunnella niiden neuvoja, jotka paremmin asian ymmärtävät; teidän pitää noudattaa Jumalan tahtoa." – Gunlaug seiso vähän aikaa ääneti. "Entä jos hän oppii liiaksi", sanoi hän; "köyhän miehen lapsi", lisäsi hän, katsoen hellästi tyttärensä. – "Jos hän oppii enemmän, kuin mitä hänen säätynsä vaatii, niin on hän sen kautta päässyt toiseen säätyyn." – Äiti ymmärsi kohta Ödegaardin ajatuksen, vaan sanoi ikäänkuin itsekseen, katsellen yhä raskasmielisempänä lapseensa: "Se on vaarallista." – "Siitä ei ole kysymys", sanoi Ödegaard lempeästi, "vaan siitä, mikä on oikeaa." – Gunlaugin tarkat silmät saivat kummallisen ilmeen; hän katsoi taaskin terävästi Ödegaardiin,

vaan tämän äänessä, sanoissa ja katsannossa kuvastui niin paljon totuutta, että Gunlaug tunsi itsensä voitetuksi. Hän meni lapsensa luo, pani kätensä hänen päänsä päälle eikä voinut sanaakaan puhua.

"Minä luen hänen kanssaan tästä alkaen siksi, kuin hän pääsee ripille", sanoi Ödegaard ikäänkuin auttaakseen Gunlaugia puheisiin, "minä haluan ottaa tämän lapsen hoitooni." – "Ja tahdot siis ottaa hänet minulta pois?" – Ödegaard hämmästyí ja katsoi tutkistellen häneen. "Kyllähän sinä ymmärrät asian paremmin kuin minä", änkytti Gunlaug: "vaan senkö tähden että mainitsit Jumalan nimen" – hän vaikení kesken lausettansa. Hän oli sivellyt tyttären hiukset sileiksi, nyt otti hän huivin päästään ja sítói sen lapsen kaulaan. Hän ei osoittanut muulla tavoin, että lapsi saisi seurata Ödegaardia, vaan kiiruhti huoneen taakse, ikäänkuin ei olisi tahtonut sitä nähdä.

Tätä käytöstä säikähtyi Ödegaard, kun ajatteli, kuinka hän voisi täyttää sen, minkä nuoruuden innossa oli ottanut huoleksensa. Lapsi taas pelkäsi häntä, joka ensikerran oli hänen äitinsä voittanut, ja niin he menivät, kumpainenkin pelko sydämessä, ensimmäiselle opetustunnille.

Päivä päivältä huomasi Ödegaard tytön kasvavan viisaudessa ja tiedossa, ja hänen keskustelunsa Petran kanssa sai välistä ikäänkuin itsestään varsin omituisen suunnan. Hän puhui usein Raamatun ja historian henkilöistä sillä tavoin, että hän osoitti sitä kutsumusta, jonka Jumala oli heille antanut. Hän puheli laveasti Saulista, joka vaelsi hurjana ympäri maata, ja Davidista, joka

paimensi isänsä karjaa, kunnes Samuel tuli ja pani Herran käden heidän päällensä. Suurin oli kuitenkin se kutsumus, kun Herra itse kulki maan päällä, pysähtyi kalastuspaikalle ja kutsui. Ja köyhä kalastaja nousi ja lähti mukaan – ahdinkoon ja kuolemaan, mutta aina iloisena; sillä kutsumuksen tunne voittaa kaikki vastukset.

Tämä ajatus seurasi yhä tyttöä, ja lopuksi hän ei enää voinut sitä kestää, vaan kysyi omaa kutsumustaan Ödegaardilta. Ödegaard katsoi tyttöön, niin että tämä punastui, ja vastasi, että työn kautta tullaan kutsumuksen perille; tämä työ voi olla vaatimatonta ja halpa-arvoista, mutta se on kaikille määrätty. Nyt heräsi tytössä suuri into; se kiihoitti häntä tekemään työtä täysikäisen voimalla ja unhottamaan leikit, vaan se laihdutti häntä. Hänen päähänsä syntyi eriskummaisia tuumia: hän tahtoi leikkauttaa hiuksensa, pukeutua poikain tavalla ja lähteä sotaan! Vaan kun opettaja sanoi, että hänen hiuksensa olisivat niin kauniit, jos hän vaan letittäisi ne, niin mieltyi hän hiuksiinsa, ja uhrasi sankarinnimen pitkäin hiustensa vuoksi.

Sitten hän yhä enemmän tahtoi olla tyttö ja hänen työnsä kävi hupaisemmin, vaihtelevain unelmain häilyen mielessä.

KOLMAS LUKU

Hannu Ödegaardin isä oli nuorena poikana lähtenyt Ödegaardin kylästä Bergenin läänistä; hyvät ihmiset olivat pitäneet hänestä huolta ja nyt oli hän oppinut mies ja ankara saarnaaja. Hän oli myöskin mahtava mies, ei niin paljon sanoiltaan kuin teoiltaan; sillä hänellä oli "hyvä pää", niinkuin sanottiin. Tämän miehen, joka sitkeydellään sai kaikki tuumansa toimeen, piti kuitenkin kohdata vastusta yhdessä asiassa, jossa hän vähimmin sitä odotti ja joka enimmin häntä vaivasi.

Hänellä oli kolme tytärtä ja yksi poika. Poika, Hannu, oli koulun nerokkain oppilas. Isä oli itse hänelle avullinen läksyjen lukemisessa ja sai joka päivä iloa hänestä. Hannulla oli ystävä, jonka hän auttoi sivukumppanikseen ja joka sen vuoksi rakasti häntä lähinnä äitiänsä enimmin koko maan päällä. He kävivät yhdessä koulua ja tulivat yhdessä yliopistoon; he ottivat yhdessä kaksi ensimmäistä tutkintoansa ja nyt piti heidän yhdessä valmistautua samaan virkatutkintoon. Kun he eräänä päivänä sovittuaan lukujärjestyksestä menivät reippaasti portaita alas, tahtoi Hannu, hyvän tuulen ja ilon valtaamana, hypätä toverinsa selkään, vaan saattoi hänen niin pahasti lankeemaan, että hän muutaman päivän perästä kuoli. Kuoleva rukoili äitiänsä, joka oli leski ja nyt kadotti ainoan lapsensa, täyttämään hänen tahtonsa ja ottamaan Hannun ottopojakseen. Äiti kuoli melkein samaan aikaan kuin poikakin, vaan testamentin kautta peri Hannu

Odegaard hänen melkoisen omaisuutensa.

Kuluipa melkein vuosikausi, ennenkuin Hannu sen jälkeen tointui. Pitkähkö matkustus ulkomailla paransi hänet kuitenkin niin, että hän voi suorittaa jumaluusopillisen tutkintonsa; vaan häntä ei mitenkään saatu käyttämään tätä tutkintoa hyväkseen.

Isä oli hartaasti toivonut näkevänsä hänet apulaispappina, vaan Hannu ei taipunut edes kertaakaan saarnastuoliin astumaan; hän antoi aina saman vastauksen: ett'ei hän tuntenut kutsumusta. Tämä oli isälle niin katkera pettymys, että hän tuli monta vuotta vanhemmaksi. Hän oli myöhään päässyt virkaan, oli jo vanha mies ja oli tehnyt kovasti työtä, aina tuo sama tarkoitusperä silmämääränään. Nyt istui poika saman talon yläkerrassa ja asui komeasti monessa huoneessa; vaan alakerrassa, vähäisessä työkamariissa lampun ääressä, joka loisti vanhuuden yöhön, istui tuo aina työskentelevä vanha pappi. Hän ei voinut eikä tahtonutkaan tämän pettymyksen jälkeen ottaa vierasta avuksensa; hän ei myöskään tahtonut tehdä pojalleen mieliksi ja lakata työstänsä. Sentähden ei hänellä ollut lepoa kesällä eikä talvella; vaan poika teki joka vuosi pitkän ulkomaanmatkan. Ja kun Hannu oli kotona, ei hän seurustellut kenenkään kanssa; se vaan, että enemmän tahi vähemmän puhumattomana söi puolista isänsä kanssa. Vaan jos joku sattui puheisiin hänen kanssansa, osoittivat hänen sanansa aina erinomaista selvyyttä ja totuuden intoa, joka teki keskustelun tuskalliseksi. Hän ei koskaan käynyt kirkossa; vaan sen sijaan antoi hän enemmän kuin puolet tuloistansa hyväntekeväisyystarkoituksiin ja määräsi

aina hyvin tarkasti, kuinka niitä piti käyttää.

Tämä lavealle ulottuva hyväntekeväisyys oli pienen kaupungin yksinkertaisista tavoista niin poikkeavaa, että se ihmetytti kaikkia. Kun tähän tulee lisäksi hänen erakko-elämänsä ja alinomaiset ulkomaanmatkansa sekä se, ettei kukaan tahtonut antautua keskusteluun hänen kanssansa, voi käsittää, että häntä pidettiin salaperäisenä olentona, jolle omistettiin kaikellaisia mahdollisia ominaisuuksia, jopa mahdottomiakin. Kun tämä mies alentui ottamaan kalatytön jokapäiväiseen hoitoonsa, oli tyttö samassa aateloittu.

Nyt tahtoi yksi kuin toinenkin kannatella tyttöä, etenkin naiset. Eräänä päivänä ilmestyi hän puettuna kaikkiin taivaankaaren väreihin; hän oli ottanut päällensä kaikki lahjakalunsa, luullen näin oikein olevansa Ödegaardille mieleen, koska tämä aina tahtoi, että hän kävisi sievästi puettuna. Vaan tuskin Ödegaard oli nähnyt hänet, kun kielsi häntä ottamasta vastaan lahjoja; hän kutsui häntä turhamieliseksi ja hupeloksi, joka muka vaan tavotteli tyhjää ja haki iloansa hullutuksista. Kun Petra seuraavana aamuna tuli itkeentynein silmin, vei Ödegaard hänet kanssansa kävelemään yläpuolelle kaupunkia. Nyt kertoi hän hänelle Davidista siten, että otti milloin yhden, milloin toisen hänen vaiheistansa puheeksi, tehden tytölle jo entuudestaan tutut asiat uusiksi. Ensin jutteli hän Davidin nuoruuden iästä, kuinka hän silloin oli kaunis ja voimakas ja eli uskossaan huoletonna. Sentähden pääsi hän voittoriemua viettämään, ennenkuin oli täysikasvuinen. Hän tuli paimenesta

kuninkaaksi, hän asui luolissa, mutta lopulta hän rakensi Jerusalemin. Hän istui kauniisiin vaatteisiin puettuna ja soitteli sairaalle Saulille, vaan itse sairaaksi kuninkaaksi jouduttuansa, soitteli ja lauleli hän itselleen katuvaisten ryysyihin puettuna. Kun hän oli suurtyönsä tehnyt, haki hän huovetta synnissä, sitten tuli profeetta ja rangaistus, ja hän muuttui jälleen lapseksi. David, joka kiitosvirsillään oli ylentänyt kaiken Herran kansan, makasi itse musertuneena Herran jalkain edessä. Oliko hän kauniimpi silloin, kun, voitonseppele päässä, tanssi arkin edessä, vai silloin, kun salakammiossa aneli armoa rankaisevalta kädeltä?

Petra oli ensi yönä tämän keskustelun jälkeen nähnyt unta, jota ei sitten koko elinaikanaan voinut unhottaa. Hän oli nimittäin ollut ratsastavinaan valkoisen hevosen selässä voittokulussa, vaan samassa ryysyihin puettuna tanssivanaan hevosen edessä.

Hyvän aikaa sen jälkeen tapahtui, että Pedro Ohlsen, jonka hän tuon puutarhakohtauksen jälkeen oli havainnut yhä enemmän häntä lähentelevän, eräänä iltana, kun Petra istui metsän rinteessä yläpuolella kaupunkia ja luki läksyjänsä, kulki ihan läheltä ohitse ja kuiskasi kummallisesti hymyillen: "Hyvää iltaa!" – Vaikka jo vuosi oli kulunut siitä, kun äiti kielsi häntä Pedron kanssa puhumasta, muisti tyttö niin hyvästi kiellon, ettei hänelle mitään vastannut. Vaan Pedro kulki joka päivä samalla lailla ohitse ja samoin tervehtien; viimein odotti tyttö häntä silloinkin kun hän ei tullut. Kohta teki Pedro sivukulkiessaan pienen kysymyksen, vähän ajan päästä kaksikin, ja viimein

joutuivat he puheisiin. Puheltuaan hän eräänä päivänä luikahutti hopeataalerin tytön käteen ja juoksi samalla sydämessänsä iloiten matkaansa. Mutta olihan äiti kieltänyt häntä puhumasta Pedron kanssa; ja Ödegaard taas oli kieltänyt häntä keneltäkään lahjoja ottamasta. Edellistä kieltoa vastaan oli Petra vähitellen rikkonut, vaan huomasi sen vasta nyt, kun oli rikkonut toistakin vastaan. Rahoista päästäksensä hän kestitsi kenen vaan käsiinsä sai; eikä ollut kuitenkaan mahdollista syödä enemmän kuin neljän markan edestä. Vaan sitten katui hän myöskin sitä, että oli tuhlannut taalerin sen sijaan kun olisi pitänyt antaa se takaisin. Se markka, joka vielä oli hänen taskussansa, kirvelti niin, kuin olisi se polttanut reiän hänen vaatteisiinsa; hän otti sen ja viskasi veteen. Vaan eipä hän silläkään vielä taalerista päässyt; se karvasteli hänen mieltänsä. Jos hän tunnustaisi, niin menisi tuska ohitse, sen hän kyllä tuns; mutta äidin tuonainen hirmuisa raivo ja Ödegaardin harras luottamus häneen olivat kumpainenkin tavallansa peljästyttäviä. Vaikk'ei äiti mitään nähnyt, huomasi Ödegaard kohta, että tytön mielessä oli jotakin, joka teki hänet onnettomaksi. Lempeästi kysyi hän eräänä päivänä, mitä se oli, ja kun tyttö sen sijaan, että olisi vastannut, purskahti itkuun, luuli Ödegaard, että kotona oli puute, ja antoi hänelle kymmenen hopeariikiä. Se, että, vaikka oli tehnyt syntiä Ödegaardia vastaan, sai häneltä rahaa, vaikutti valtavasti Petraan, ja kun hän päälle päätteeksi oli saanut rahaa, jota voi julkisesti antaa äidillensä, oikein kunniallista rahaa, tuns hän vapautuneensa rikoksesta ja tuli kovin iloiseksi. Hän tarttui molemmin käsin Ödegaardin

käteen, kiitti, nauroi ja hyppeli kohdallansa, ja ihastus säteili kyyneleistä, kun hän katsoi Ödegaardiin, niinkuin koira katsoo isäntäänsä, kun hänen kanssaan pääsee ulos. Ödegaard ei enää tuntenut häntä; Petra, joka muuten tinkimättä noudatti opettajansa tahtoa, sai nyt hänestä vallan; ensi kerran tunsivat Ödegaard väkevän rajun luonnon aukeavan eteensä, ensi kerran lähetti elämän lähde punaisen virtansa häntä kohti, ja hän vetäytyi tulipunaisten takaisin. Mutta tyttö juoksi ovesta ulos mäelle ja sitten kaupungin takaista tietä myöten kotiin päin. Täällä pani hän rahat uunin otsalle äidin eteen ja kapusi hänen kaulaansa. "Kuka on antanut sinulle rahat?" kysyi äiti ja oli jo vihoissaan. – "Ödegaard ne antoi; äiti, hän on paras ihminen maan päällä!" – "Mitä minä niillä teen?" – "Sitä en tiedä, – hyvä Jumala, jospa tietäisit, äiti, – " sanoi Petra ja lankesi jälleen hänen kaulaansa; hän voi nyt sanoa ja tahtoikin sanoa äidilleen kaikki. Vaan äiti irroittautui kärsimättömänä: "Ettäkö minun pitäisi ottaa vaivaisapua vastaan? Vie hänelle rahat paikalla takaisin. Jos olet luulotellut hänelle, että minä olen niiden tarpeessa, niin olet minua häväissyt!" – "Mutta, äiti?" – "Vie hänelle rahat paikalla takaisin, sanon minä, tahi menen itse hänen luokseen ja viskaan ne hänelle vasten silmiä, hänelle, joka on ottanut lapseni minulta!" Äidin huulet vapisivat, viimeiset sanat sanottuaan, ja Petra peräytyi kalveten kalpenemistaan, avasi hiljaa oven ja meni hiipien huoneesta ulos. Ennenkuin hän oikein tiesikään, oli kymmenen hopeariksin seteli palaisina hänen sormissansa. Tämän huomattuansa harmistui hän kovin

äitiinsä. Mutta Ödegaard ei saisi mitään tietää – ei, hänen tuli tietää kaikki. Hänelle ei saanut valhetella! – Hetken perästä seisoi hän Ödegaardin huoneessa ja kertoi hänelle, ettei äiti tahtonut ottaa rahaa vastaan, ja että hän itse repi setelin rikki, harmissansa siitä kun piti palata sen kanssa takaisin. Hän tahtoi kertoa enemmän, vaan Ödegaard kohteli häntä hyvin tylästi ja käski hänen mennä kotiinsa, antaen hänelle sen neuvon, että äitiä piti totella, vaikkapa raskaaltakin tuntuisi. Tämä tytöstä kuitenkin näytti kummalliselta, sillä niin paljon hän tiesi, ettei Ödegaard itsekään tehnyt sitä, mitä hänen isänsä mieluisimmin toivoi! Kotimatalla johtui tämä hänelle mieleen, ja samassa kohtasi hän Pedro Ohlsenin. Tätä miestä oli hän karttanut pitkän aikaa ja tahtoi tehdä samaten nytkin, sillä Pedrohan oli syypää onnettomuuteen. "Missä olet ollut?" kysyi Pedro ja seurasi jäljestä; "onko jotakin pahaa sinulle tapahtunut?" Tytön mielessä kävivät niin ankarat aallot, että olisivat voineet heittää hänet vaikka minne, ja kun hän nyt oikein mietti, niin ei hän voinut käsittää, minkätähden äiti oli kieltänyt häntä juuri Pedron kanssa seurustelemasta; lienee ollut vain oikku niin toinen kuin toinenkin kielto. "Arvaapas, mitä olen tehnyt", sanoi Pedro Ohlsen melkein nöyryydellä, kun Petra seisahtui. "Olen ostanut sinulle purjeveneen, – ajattelin, että sinulla ehkä olisi halu purjehtia", ja hän nauroi. Hänen hyväntahtoisuutensa, jossa oli jotakin köyhän rukouksen kaltaista, tällä haavaa liikutti tytön sydäntä; hän nyökäytti päätään – ja nyt tuli Ohlsenille kiire, hän kuiskasi kiihkeästi hänen korvaansa, että

menisi ulkopuolelle kaupunkia lehtokujaan, oikealle päin suuren keltaisen venehuoneen luo, ja sen takana odottelisi hänen tuloansa; siellä ei kukaan näkisi häntä. Tyttö meni, ja Pedro tuli iloisena ja nöyränä kuin vanha lapsi, ja otti hänet veneeseensä. He purjehtivat vähäisen aikaa sinne tänne vienossa tuulessa, laskivat saareen, sitoivat veneen kiinni ja nousivat maihin. Pedro oli tuonut kaikellaista hyvää muassaan, jota hän pelonalaisella ilolla tarjoili tytölle, ja otti sitten esiin huilunsa ja soitteli. Hetkeksi unhotti Petra surunsa Pedron iloa katsellessaan, ja kun heikon ihmisen ilo herättää hellämielisyyttä, niin oli luonnollista, että Petra mieltyi häneen.

Tämän päivän perästä oli Petralla jälleen uusi asia äidiltä salattava, ja tämä teki viimein sen, ettei äiti saanut mitään tietää. Gunlaug ei kysynytäkään; hän uskoi vaan hyvää, kunnes kerran alkoi puolettomasti epäillä.

Vaan Ödegaardiltakin oli Petralla tästä päivästä alkaen salaattavia, sillä hän otti Pedro Ohlsenilta paljon lahjoja vastaan. Eikä Ödegaardkaan kysynyt, ja opetus kävi päivä päivältä laimeammasti. Petra oli siis nyt kolmen vaiheilla; toiselle ei hän toisista puhunut mitään, ja hänellä oli jotakin, jota salasi jokaiselta erikseen.

Mutta täll'aikaa oli hän tullut täysikasvuiseksi, itse sitä huomaamattansa, ja eräänä päivänä ilmoitti Ödegaard hänelle että hän oli ripille päästettävä.

Tämä sanoma teki Petran kovin levottomaksi, sillä hän tiesi, että kun hän oli ripille päässyt, niin loppui opetus, ja mikä sitten

olisi edessä? Äiti rakennutti ullakkokamarin taloonsa; Petra saisi ripille päästyään oman huoneensa. Ödegaard näki tytön tulevan yhä hiljaisemmaksi ja toisinaan hän myöskin huomasi hänen itkeneen. Näin asian ollessa vaikutti uskonnon opetus valtavasti, vaikka Ödegaard koetteli suurella varovaisuudella välttää kaikkea, joka voisi tytön sydäntä liikuttaa. Tästä syystä lopetti hän opetuksen neljätoista päivää ennen ripillepäästöä, lyhykäisesti ilmoittaen, että se oli viimeinen opetustunti. Tällä tarkoitti hän, että se oli viimeinen opetustunti, jonka hän antoi; sillä hän kyllä tahtoi siitä huolta pitää, että Petra saisi toisten johdolla enemmän oppia. Tyttö jäi kuitenkin istumaan paikallensa, veri pakeni, silmät tuijottivat yhteen paikkaan, ja kovin liikutettuna kiiruhti Ödegaard selitystä antamaan: "Eihän kaikki nuoret tytöt", sanoi hän, "ole täysikasvuiset ripille päästessään; – vaan tunnethan itsekin, että sinun laitasi on semmoinen." jos Petra olisi seisonut leimuvan tulen ääressä, niin hän ei olisi voinut tulla punaisemmaksi, kuin nyt nämä sanat kuullessaan; rinta kohoili, silmät harittivat ja täyttyivät kyyneleistä, ja tästä pakotettuna kiiruhti Ödegaard lisäämään: "Vieläkö kenties lukua jatketaan?" Hän huomasi vasta perästäpäin, mitä oli esittänyt; se oli väärin tehty, ja hän tahtoi sentähden peräyttää sanansa; mutta nyt nosti tyttö jo silmänsä häntä kohti, ja vaikutti hän huulillansa vastausta antanut, oli se selvästi luettava hänen katsannostaan. Pulasta päästäksensä kysyi Ödegaard: "Kenties sinä tahdot nyt ryhtyä johonkin toimeen, johon" – hän kumartui tässä tyttöä

lähemmäksi – "tunnet itsessäsi kutsumusta, Petra?" – "En", vastasi Petra niin rohkeasti, että Ödegaard punastui ja vajosi jälleen omiin, monivuotisiin mietteisiinsä; tytön odottamaton vastaus oli ne jälleen herättänyt.

Että Petrassa oli jotakin erinomaista jo lapsuudesta alkaen, siitä oli Ödegaard vakuutettu siitä päivin, kun näki hänen laulaen marssivan kaupungin poikakomppanian etunenässä. Mutta mitä kauemmin hän opetti häntä, sitä vähemmin hän sai selvää hänen luonnonlahjoistansa. Joka liikunnossa ne ilmestyivät; jos hän mitä mietti, jos hän mitä tahtoi, ilmaisi henki sekä ruumis, molemmat yhtä aikaa, voiman täytelyyttä, josta kauneus välkähteli. Mutta hänen puheensa ja varsinkin hänen kirjoituksensa oli kaikki lapsellista. Hän näytti kokonaan elävän mielikuvitusten maailmassa, mutta Ödegaard piti sitä vain levottomuutena. Hän oli hyvin ahkera, mutta hänen lukunsa päätarkoituksena oli eteenpäin pääseminen, ei niin paljon oppiminen; mitä seuraavalla sivulla seiso, sitä hän enimmin halusi tietää. Petralla oli käsitystä hengellisistä asioista, vaan, kuten provasti sanoi, "ei mitään taipumusta hengelliseen elämään", ja hänen opettajansa oli usein murheissaan hänestä. Ödegaard oli tuskin päässyt alkua edemmäksi, ehdottomasti hänen ajatuksensa johdattivat häntä noiden kiviportaiden luo, missä oli ottanut Petran vastaan; hän kuuli äidin ankaran äänen laskevan hänen päällensä edesvastauksen, koska hän oli maininnut Jumalan nimen. Muutamia kertoja edes ja takaisin käveltyään kokosi Ödegaard mielensä. "Nyt matkustan

ulkomaille", sanoi hän vähän arkailevasti: "olen pyytänyt sisariani pitämään sinusta huolta sillä aikaa, ja kun palajan takaisin, koetamme jatkaa taas. Hyvästi! – Kyllä kohtaamme toisemme vielä, ennenkuin matkalle lähden!" Hän riensi viereiseen kamariin niin kiireesti, ettei Petra voinut hänelle kättäkään antaa.

Petra näki hänen vielä kerran siellä, missä vähimmin odotti häntä näkevänsä, nimittäin kirkossa papin penkissä aivan edessänsä, kun hän seisoj toisten lasten joukossa ripille päästettävänä. Siitä hän joutui niin jännitykseen, että hänen ajatuksensa kauvan aikaa harhailivat etäällä pyhästä toimituksesta, johon hän oli nöyryydellä ja rukouksilla valmistautunut. Niin, Ödegaardin vanha isäkin, joka tuli sakastista, seisahtui ja katsoi kauan poikaansa, ennenkuin astui esiin ja alkoi toimituksen. Kohta piti Petran peljästytä kirkossa vielä toinenkin kerta, sillä vähäisen alempana istui Pedro Ohlsen uusiin, komeisiin vaatteisiin puettuna ja kurkisteli poikain päitten yli tyttöjoukkoon häntä kohti. Pedro kumartui pian jälleen alas, vaan kohta näki Petra uudestaan hänen harvahiuksisen päänsä pistäyvän ylös jälleen alas painuaksensa. Tämä vei tytön ajatukset pois toimituksesta; hän ei tahtonut katsoa, vaan katsoi kuitenkin, ja tuossa – juuri kun toiset kaikki olivat syvästi liikutetut ja useat vuodattivat kyyneleitä – kauhistui Petra nähdessään Pedron nousevan ylös ja seisovan ällistyneenä, avosuin ja tuijottavin silmin, muistamatta käydä istumaan tahi siirtyä paikaltaan, sillä yläpuolella häntä seisoj

Gunlaug suorana täydessä pituudessaan. Petra vapisi nähdessänsä äitinsä, sillä tämä oli valkea kuin alttariliina, ja hänen mustat, kiherät hiuksensa näyttivät nousevan, kun sen ohella hänen silmiinsä yht'äkkiä ilmeni tylkkivä voima, ikäänkuin olisivat ne sanoneet: "pois hänestä, mitä sinä hänestä tahdot!" Pedro vajosikin, tämän silmäyksen huomattuansa, penkille istumaan ja lähti vähän ajan perästä kirkosta.

Nyt sai Petra rauhaa, ja mitä edemmäksi tultiin, sitä enemmän tarkistui hänen huomionsa. Ja kun hän kääntyi takaisin, lupaukset tehtyänsä, ja itkusilmin katsoi Ödegaardiin, niinkuin siihen, joka oli kaikkia hänen hyviä aikeitansa lähinnä, niin päätti hän sydämessänsä, ettei koskaan saattaisi hänen uskoansa häpeään. Nuo uskolliset silmät, jotka loistavina katsoivat häneen takaisin, näyttivät nekin rukoilevan samaa; vaan kun Petra oli tullut paikallensa ja tahtoi vielä kerran nähdä Ödegaardia, oli tämä jo poissa. Petrakin lähti pian kotiin äitinsä kanssa, joka matkalla lausui nämät sanat: "Nyt olen minä tehnyt, mitä minun tuli tehdä; – nyt tehköön Jumala tehtävänsä."

Kun he olivat syöneet kahden kesken, sanoi äiti pöydästä noustessaan: "Nyt kai lähdemme hänen – tuon papin pojan luokse. Vaikka en tiedäkään, mitä siitä tulee, siitä, mitä hän on aikonut, niin on hän kuitenkin hyvää tarkoittanut. Pue siis jälleen päällesi, lapseni!"

Kirkkotietä, joka kulki kaupungin yläpuolitse, olivat nämät kaksi hyvin usein yhdessä käyneet, vaan katuja eivät he koskaan olleet yhdessä astuneet; äiti oli tuskin kertaakaan sitä kulkenut

kaupunkiin palattuansa. Nyt poikkesi hän kuitenkin kadulle, sillä hän tahtoi käydä kadun päästä päähän, käydä täysikasvuisen tyttärensä kanssa!

Sen sunnuntain iltapuolella, jona lapsia ripille päästetään, on semmoisen pienen kaupungin koko väki liikkeellä, joko käyden talosta taloon onnentoivotuksilla tahi kulkien pitkin katua edes ja takaisin muita katselemassa ja itseänsä näyttämässä. Siinä tervehditään ja seisahdutaan melkein joka askeleelta, kättä puristetaan ja hyväntahtoisia sanoja lausutaan; köyhän lapsi tavataan rikkaan hylkyvaatteissa ja tuodaan esiin niistä kiittämään. Kaupungin merimiehet, ulkomaan koruvaatteisiin puettuina ja lakki kenossa, ja kaupungin keikarit, kauppapalvelijat, kulkivat parvissa tervehtien kaikkia; oppikoulun puolikasvuiset oppilaat, jokainen taluttaen kainalosta parhainta ystäväänsä maan päällä, koipelehtelivät jäljestä, tehden ivailevia muistutuksiansa; – vaan kaikkien täytyi tänä päivänä kuitenkin hiljaa mielessään suostua antamaan etusija kaupungin pääkeikarille, nuorelle kauppiaalle, kaupungin rikkaimmalle miehelle, Yngve Voldille, joka vast'ikään oli tullut Espanjasta kotiin ja oli valmis huomispäivänä nimiinsä ottamaan äitinsä suuren kalakaupan. Kaduilla loisteli hän, valkea hattu valkotukkaisessa päässä, niin että nuoret ripille päässeet jäivät melkein unhotuksiin; kaikki tervehtivät häntä tervetulleeksi, ja hän puhui kaikkien kanssa, nauroi kaikille, – kaduilla kaikkialla näkyi tuo valkea hattu valkotukkaisessa päässä ja kuului tuo iloinen nauru. Kun Petra ja hänen äitinsä tulivat

ulos, oli hän ensimmäinen, jonka kanssa he sattuiivat yhteen, ja niinkuin todellakin olisivat häntä satuttaneet, säpsähti hän Petran nähdessään, jota hän ei enää tuntenut.

Petra oli kasvanut pitkäksi, ei kuitenkaan niin pitkäksi kuin äitinsä, mutta pitemmäksi kuin useimmat muut tytöt; hän oli sievä, soma ja reipas, toisinaan äitinsä näköinen, toisinaan ei ollenkaan, alituisesti vaihdellen. Eipä tuo nuori kauppamieskään, joka heitä yhä seurasi, voinut enää kääntää kävelijäin silmiä puoleensa; nuo kaksi, äiti ja tytär yhdessä, olivat vielä oudompi ilmiö. He astuivat nopeasti ketään tervehtimättä, sillä harvoinpa heitä itseäänkään tervehtivät muut kuin merimiehet, mutta palasivat vielä nopeammin katuja myöten takaisin, sillä he olivat kuulleet, että Ödegaard vastikään oli kotoansa mennyt höyrylaivaan, joka oli kohta lähtevä matkalle. Etenkin Petra kiiruhti; hänen täytyi, täytyi saada vielä tervehtiä ja kiittää Ödegaardia, ennenkuin tämä matkusti pois, sillä olihan synti matkustaa pois Petralle jäähyväisiä sanomatta. Petra ei katsonut kehenkään niistä, jotka häneen katsoivat; hän katseli vaan kattojen yli tupruavaa höyrylaivan savua, ja se hänestä näytti pakenevan. Kun he tulivat laiturille, teki höyrylaiva juuri lähtöä siitä, ja itku kurkussa hän riensi eteenpäin lehtokujaa myöten, hän pikemmin juoksi kuin astui, ja äiti kiiruhti jäljestä. Kun höyrylaivalta meni satamassa aikaa kääntämiseen, niin hän hyvin ennätti juosta rantatörmälle, nousta kivellet ja heiluttaa nenäliinaansa. Äiti jäi lehtokujaan eikä tahtonut mennä edemmäksi; Petra heilutti liinaansa – hän heilutti sitä

yhä korkeammalle, vaan laivan kannelta ei kukaan heiluttanut vastaan.

Nyt hän ei voinut enää mitään, vaan hänen täytyi itkun vuoksi palata ylätietä kotiin. Äiti seurasi, mutta äänetönnä. Siihen ullakkokamariin, jonka äiti oli hänelle tänään lahjoittanut ja jossa hän oli ensi kertaa viime yönä maannut ja aamulla niin iloisena pukeutunut uusiin vaatteisiinsa, astui hän nyt katkerasti itkien ja silmäystäkään ympärillensä luomatta; hän ei tahtonut mennä alas, minne oli merimiehiä ja vieraita keräytynyt, vaan riisui rippivaatteet päältänsä, istui vuoteellaan, kunnes yö tuli, ja täysikasvuiseksi pääseminen oli hänestä onnettominta mitä olla voi.

NELJÄS LUKU

Kohta jälkeen ripille laskennan meni hän eräänä päivänä Ödegaardin sisarien luo, vaan huomasi kohta, että Ödegaard lienee siinä erhettynyt, sillä provasti liikkui, niinkuin ei olisi Petraa nähnytkään, ja tyttäret, molemmat Ödegaardia vanhemmat, olivat sangen kylmäkiskoisia. Ainoa, minkä tekivät, oli, että muutamilla sanoilla ilmoittivat, mihin heidän veljensä tahtoi että Petran nyt piti käydä käsiksi. Koko aamupuolen tuli hänen nimittäin ottaa osaa talouden hoitoon eräässä ulkopuolella kaupunkia olevassa talossa ja iltapuolella käydä ompelukoulua, vaan maata sekä syödä aamiaisen ja illallisen kotona. Hän teki, niinkuin oli määrätty, ja se olikin hänestä hyvin mieluista, niin kauan kun se oli uutta, mutta sittemmin, varsinkin kesän tultua, alkoi hän kyllästyä siihen; sillä tähän aikaan vuotta oli hän tavallisesti istunut metsän rinteessä koko päivät ja lukenut kirjojansa, joita hän nyt suuresti ikävöitsi samaten kuin Ödegaardiakin ja heidän keskinäisiä haastelujaan. Tästä johtui, että hän viimein etsi puhekumppania, mistä vaan sai. Siihen aikaan oli näet ompelukouluun tullut nuori tyttö, jonka nimi oli Liisa Let, s.o. Liisa, mutta ei Let, sillä Let oli nuori kadetti, joka joululuvan aikana oli ollut kotona ja jäällä kihlannut Liisan, tämän vielä koulutyttönä ollessa. Liisa vakuutti henkeen kuolemaan, ettei se ollut totta, ja itki, kun siitä puhuttiin; kuitenkin piti hän siitä lähtien

Liisa Letin nimen. Tuo pieni vilkasmielinen Liisa Let itki usein ja nauroi usein; mutta itkipä tahi nauroi, ajatteli hän aina rakkautta. Kokonainen mehiläisparvi ajatuksia, uusia ja kummallisia, ilmestyi ompelukouluun; jos ken ojensi kätensä puhkuria tavoittaakseen, niin se oli kosioimista, ja puhkuri antoi joko myöntävän tahi kieltävän vastauksen; neula tuli kihlatuksi langan kanssa, ja lanka uhrasi joka pistämällä itsensä tuon julmurin edestä; joka sormeensa pisti, vuodatti sydämensä verta, ja joka neulaa vaihtoi, oli petollinen. Jos kaksi tyttöä kuiskutteli keskenänsä, oli heille muka jotakin merkillistä tapahtunut; kohtapa kuiskutteli toista kaksi keskenänsä, ja sitten vielä kaksi; jokaisella oli luotettava ystävä ja tuhansia salaisuuksia. Kukapa sitä voi kestää?

Eräänä iltapäivänä hämärässä, semmoisella hienolla vesisateella, jota sanotaan tihmaksi, seisoi Petra, suuri huivi päässä, kototalon edustalla ja katsoi käytävään, jossa nuori merimies seiso ja vihelteli valssia. Petra piti huivia molemmin käsin leuan alla kiinni, niin että vain silmät ja nenä näkyivät, vaan merimies huomasi helposti Petran iskevän silmää hänelle, ja hän hyppäsi kohta hänen luoksensa. "Kuule, Gunnar, etkö lähde vähän kävelemään." – "Mutta sataahan?" – "No, mitä se haittaa!" ja niin menivät he hiukan ylemmäksi pienen mökin luo. "Osta mukaan minulle pari kakkua – noita kermakakkuja." – "Aina sinä tahdot kakkuja." – "Noita kermakakkuja!" Merimies tuli mökistä takaisin, tuoden muutamia kerällään; Petra pisti kätensä huivin alta esiin, otti ne ja alkoi syöden – astua eteenpäin.

Kun he olivat kaupungin yläpuolelle tulleet, sanoi hän, antaen toisellekin palasen kakkua: "Kuule, Gunnar! Olemmehan me, me kaksi, aina hyvin paljon rakastaneet toisiamme; minä olen aina pitänyt sinua parempana muita poikia! Sinä et usko sitä? Mutta se on oikein totta, Gunnar! Ja nyt sinä olet alaperämies ja saatat pian saada laivan kuljettaaksesi. Minusta nyt voisit mennä kihloihin, Gunnar! – Miks'et, ystävä, syö sitä kakkua?" – "Olen alkanut tupakkaa purra." – "No, mitä vastaat?" – "Oh, eihän sillä kiirutta ole." – "Eikö kiirutta? Matkustathan ylihuomenna pois." – "Niin kyllä, mutta tulenhan minä sieltä takaisin." – "Mutta ei ole niin varsin varmaa, onko minulla silloin aikaa, sillä ethän tiedä, missä minä silloin voin olla." – "Sinunko ma siis kihlaisin?" – "Niin, Gunnar, totta kai sen ymmärrät, mutta olethan aina ollut niin tuhma, ja sen vuoksi sinusta ei tullutkaan muuta kuin merimies." – "Oh, sitä en minä koskaan kadu; onpa hyvä olla merimiehenä." – "Niin, onhan äidilläsi laivoja. Vaan mitäs sanot nyt? Sinä olet niin hidassanainen!" – "Niin, mitä minun sitten pitäisi sanoa?" – "Mitä sinun pitäisi sanoa? Ha-ha-ha, kenties et minusta huolikkaan!" – "Oi, Petra, tiedäthän hyvin, että huolin. Mutta luulen, ett'en voi luottaa sinuun." – "Voit kyllä, Gunnar, minä olen niin uskollinen, niin uskollinen sinulle!" – Gunnar seisoj vähän aikaa ääneti: "Petra, saanko katsoa sinua silmiin!" – "Miksi niin?" – "Tahdon katsoa, ajatteletko todellakin, mitä puhut." – "Luuletko, Gunnar, että tyhjiä lörpöttelen?" sanoi Petra loukattuna ja nosti huiviansa. – "Petra, jos tämä on oikein täyttä totta, niin anna minulle suuta

vahvistukseksi; silloin tiedän asian varmaksi." – "Oletko hullu?" vastasi Petra, peittäen kasvojansa huivilla, ja meni eteenpäin. – "Odota, Petra, odota! sinä et sitä ymmärrä. Kun olemme sulho ja morsian, niin – " – "Oh, paljasta tuhmuita vain!" – "No, tiedänhän minä toki, mikä tapa on; olenhan minä enemmän maailmaa kokenut kuin sinä, niin että tämmöisissä asioissa vien sinulta voiton. Ajatteleppas mitä kaikkea olen nähnyt – ." – "Sinun näkemäsi ovat olleet joutavia höperön näköjä." – "Mutta mitenkä sinä, Petra, sitten käsität kihlattujen välin? Minun täytyy sitä sinulta varta-vasten kysäistä. Juosta toistensa perässä pitkin mäkiä – eihän se ollenkaan sovi." – "Ei, se on kyllä totta", nauroi Petra ja seisahtui. "Mutta kuuleppas, Gunnar! Kun nyt seisomme tässä huoltamassa – huh! – niin minä tahdon sinulle sanoa, kuinka rakastavaiset ihmiset tekevät. Niinkauan kuin olet kaupungissa, pitää sinun joka ilta odottaa ompelukoulun edessä ja saattaa minut kotiin ovelle saakka, ja jos minä olen jossakin muualla, pitää sinun odottaa kadulla, kunnes tulen. Ja sitten, kun olet matkustanut pois, pitää sinun kirjoittaa minulle, ostaa koruja ja lähettää minulle. Niin oikein: meidän tulee myöskin hankkia pari sormusta ja antaa ne toisillemme; toisessa pitää olla sinun nimesi, toisessa minun, vieläpä vuosiluku ja päiväkin; mutta minulla ei ole rahaa, siis sinä saat ne molemmat ostaa." – "Sen minä kyllä teen; mutta – ." – "Mitä verukkeita taas?" – "Hyvä Jumala, tarkoitin vaan, että pitäähän minun saada ottaa mitta sormestasi." – "Niin, sen kyllä saat", lausui Petra, nyhkäsi korren maasta, mittasi ja purasi sen poikki; "älä nyt viskaa sitä pois!"

Gunnar pisti sen paperiin ja pani paperin muistokirjaansa; Petra katseli tätä tarkasti, kunnes muistokirja jälleen oli kätkössään. "Menkäämme nyt pois, minun on ikävä tässä kauemmin seisoa." – "Mutta, Petra, kyllä tämä todellakin näyttää minusta niinkuin vähän kitsaalta!" – "Niin, jos et tahdo, ukkoseni, on se minusta yhtä kaikki!" – "Kyllä tahdon. Ei se ole haittana; – mutta enkö saa edes antaa sulle kättä?" – "Miksi niin?" – "Vakuudeksi vaan, että olemme todellakin kihloissa." – "Mitä hulluutta, onko siitä enemmän vakuutta, että otamme toisiamme kädestä? – Vaan muuten voit kernaasti saada käteni, tuossa se on! – Ei, kiitoksia paljon, ei minkäänlaista puristusta, ukkoseni!" Petra veti jälleen kätensä huivin alle, vaan nyt hän äkkiä kohotti huivia molemmin käsin, niin että koko muoto tuli näkyviin: "Jos sinä, Gunnar, tästä virkat kenellekään mitään, niin minä sanon, ettei se ole totta, tiedä se!" sanoi hän nauraen, ja alkoi kävellä kotiinsa päin. – Vähän matkan päässä seisahtui hän ja sanoi: "Huomenna loppuu ompelukoulu vasta kello 9, – saat odotella kasvitarhan takana." – "Hyvä." – "Niin, mutta nyt sinun pitää lähteä!" – "Etkö tahdo antaa minulle edes kättä jäähyväisiksi?" – "En ymmärrä, mitä sinä aina tahdot siitä minun kädestäni; – ei, nyt sinä et sitä saa. – Hyvästi!" huusi hän ja juoksi Gunnarin luota pois.

Seuraavana päivänä sovitti hän niin, että jäi viimeiseksi ompelukouluun. Kello oli pian 10, kun hän sieltä lähti pois, vaan kun hän tuli kasvitarhan ulkopuolelle, niin ei Gunnaria täällä ollutkaan. Petra oli ajatellut kaikellaisia vastuksia, vaan ei tätä;

hän närkästyi niin, että päätti itse odottaa, saadaksensa antaa Gunnarille oikein aika torat, kun tämä viimeinkin tulisi. Muutoin oli hänen rattoisa kulkea tuossa edes takaisin kasvitarhan takana, sillä kauppiasten lauluseura oli juuri alkanut harjoituksiansa läheisessä talossa, jonka ikkunat olivat auki; espanjalainen laulu houkutteli mukaansa hänen ajatuksensa illan tyvenessä, kunnes hän itse oli Espanjassa ja kuuli omaa kiitostansa laulettavan avonaiselta altanilta. Espanjaan hehkui hänen mielensä; sillä joka kesä tulivat nuo mustat espanjalaiset laivat satamaan, kadulla kaikuivat espanjalaiset laulut, ja Ödegaardin huoneen seinässä riippui kokonainen jakso kauniita kuvia Espanjasta, hän oli nyt kenties itsekin jälleen siellä, ja Petra oli hänen luonansa! Vaan äkkiä hän kutsuttiin pois retkiltään, sillä omenapuun takaa tuli viimeinkin Gunnar rientäen ja Petra juoksi kohti – ei Gunnaria, vaan tuota Espanjasta kotiutunutta valkeata hattua valkotukkaisessa päässä. "Ha, ha, ha, ha", nauroi tämä, "pidittekö minua toisena?" – Petra kielsi kovasti ja hätäisesti ja juoksi vihoissaan pois, vaan toinen juoksi jäljestä ja sopotti juostessaan hyvin kiiruusti ja sekasotkuisesti, niinkuin ihmiset tekevät, jotka puhuvat useampia kieliä. "Niin, minä voin hyvin seurata, sillä minä juoksen erinomaisen nopeasti, – ei pako teitä auta; minun pitää saada puhua teidän kanssanne, – täällä kotokaupungissani on niin hiljaista, kaikki ihmiset ovat kuin kuolleita, mutta te ette ole kuollut, sen minä voin nähdä – minun pitää saada puhua teidän kanssanne, kävelen tässä jo kahdeksatta iltaa." – "Kahdeksatta iltaa!" – "Kahdeksatta iltaa, ha, ha, ha, ja kävelen

kernaasti vielä kahdeksan iltaa lisäksi, sillä me kaksi sovimme hyvin yhteen, eikö totta? Ei pako teitä auta, minä en laske teitä, olettehan jo väsyksissä, näen sen." – "En, en ole väsyksissä." – "Olettepa." – "En, en ole väsyksissä." – "Mutta olettepa! Puhukaa sitten, jos ette ole väsyksissä!" – "Ha, ha, ha." – "Ha, ha, ha, ha! Se ei ole puhumista", – ja nyt he seisahtuivat. He vaihtoivat muutamia sanoja, puoleksi leikillisiä, puoleksi totisia; sitten rupesi valkotukka Espanjaa ylistämään, toinen kuvaus seurasi toistaan; viimein kirosi hän tuota pikku kaupunkia, jossa he asuivat, – edellistä kuunteli Petra loistavin silmin, jälkimäinen suhisi korvain ohitse hänen silmäillessään kultavitjoja, jotka oli kaksinkerroin kääritty kauppiaan kaulaan. "Niin, nuo", sanoi kauppias nopeasti vetäen näkyviin vitjojen pään, jossa riippui kultaristi – "kas, nuo otin tänä iltana mukaani, näyttääkseni niitä lauluseuran kokouksessa, ne on Espanjasta; te saatte kuulla niiden historian!" Ja nyt kertoi hän: "Etelä-Espanjassa ollessani jouduin ampumajuhlaan ja voitin tämän palkinnon; se annettiin minulle juhlatilassa näillä sanoilla: 'ottakaa tämä mukaanne Norjaan ja lahjoittakaa se espanjalaisten kavalierien kunnianosoitukseksi kauniimmalle naiselle kotiseudullanne.' Sitten kaikui huuto ja riemusoitto, lippuja heilutettiin, kavalierit taputtivat käsiänsä ja minä otin lahjan vastaan!" – "Sepä mainiota!" huusi Petra, sillä hänen silmissään väikkyi heti tuo espanjalainen juhla espanjalaisine väreineen ja lauluineen, espanjalaiset seisoivat päivän paahtamina viinämäkien juurella ilta-auringon loistossa, ja heidän ajatuksensa etsivät kauniinta

naista lumien maassa. Kauppias oli hyväntahtoinen nuori mies, vaikka olikin tuommoinen hätikkö ja itseluuloinen, ja nyt hän jäi siihen seisomaan ja kertomaan Petralle. Toinen kuva toisen jälkeen lisäsi tytön halua, ja kokonaan kiintyneenä tuohon kummalliseen maahan alkoi hän hyräillä espanjalaista laulua, minkä äsken oli kuullut, ja vähitellen liikuttaa jalkojansa sen tahdin mukaan. "Mitä? taidattehan tanssia espanjalaista tanssia", huudahti kauppias. "Niin, niin-niin!" lauloi Petra tanssitahtin mukaan, ja iski näppiänsä yhteen matkiaksensa kastanjetteja; hän oli näet nähnyt espanjalaisten merimiesten tanssivan. – "Te ansaitsette saada tämän espanjalaisten kavalierien lahjan", huudahti kauppias ihastuksissaan, – "te olette kauniin nainen, minkä olen kohdannut!" – ja otti samassa kultavitjat kaulastaan ja kiersi kevyellä kädellä ne moneen kertaan Petran kaulaan, ennenkuin tyttö tuota tajusikaan. Vaan kun hän tajusi sen, lensi hänen kasvoillensa tuo tumma häpeän puna, joka oli hänelle omituinen, ja kyyneleet olivat tulla silmiin – niin että kauppias, joka oli kummastunut kummastumistaan, nyt joutui kovin häpeisiin, eikä enää tietänyt mitä tahtoi, vaan tunsu että hänen piti lähteä, ja lähtikin.

Vielä kello 12 seiso i Petra avonaisessa ullakkoikkunassa, vitjat kädessä. Jälkikesäinen yö peitti lempeänä kaupungin ja vuonon ja kaukaiset tunturit; kadulta kaikui jälleen espanjalainen laulu, sillä seuran jäsenet olivat saattaneet Yngve Voldin kotiin. Joka sana kuului; ne olivat kauniista kukkakiehkurasta. Ainoastaan kaksi ääntä lauloi; toiset vaan suullaan myötäilivät

kitaran mukasoitantoa:

Kiehkuran tarjoan, lempien sinua,
Ota kiehkura, muistele minua!
Ota, sä ihanin,
Heinä tää vihannin,
Ota, sä lempein,
Kukka tää hempein,
Ota, sä sivein,
Nuppu tää tivein,
Ota, sä korein,
Lehti tää sorein.
Kiehkuran tarjoan, lempien sinua,
Ota kiehkura, muistele minua!

Kun Petra aamulla avasi silmänsä, oli hän ollut auringon joka taholta kirkastamassa metsässä, missä kaikki puut olivat kultahaapoja, ja niistä riippui pitkiä loistavia terttuja, jotka melkein koskivat häneen, kun hän niiden välitse kulki. Kohta muisti hän vitjat, otti ne ja ripusti paitansa päälle. Sitten pani hän paidan ylle mustan huivin ja vitjat tämän päälle, sillä ne olivat kauniimmat mustalla pohjalla! Yhä vielä vuoteellaan istuen katsoi hän pieneen käsipeiliin: – oliko hän todellakin niin kaunis? Hän nousi hiuksiansa letittämään ja sitten jälleen katsomaan peiliin, vaan muisti samassa äitiänsä, joka ei vielä mitään tietänyt, jonka vuoksi hän nyt kiirehti; täytyihän mennä alas kertomaan. Juuri kun oli valmiiksi puettu ja vitjoja kaulaansa

ripustamaisillaan, juolahti hänelle mieleen, mitä äiti sanoisi, mitä kaikki ihmiset sanoisivat ja mitä hänen itsensä tulisi vastata, kun kysyisivät, miksi hän kantoi noin kalliita vitjoja. Kun tämmöinen kysymys oli hyvin todennäköinen, niin se palasi mieleen yhä vakavampana, kunnes hän haki esiin vähäisen rasian, pani vitjat siihen, pisti rasian taskuunsa – ja tunsu ensi kerran iässään olevansa köyhä. Sinä aamupuolena ei hän mennytkään sinne, mihin piti, vaan jäi vitjat kädessä istumaan yläpuolelle kaupunkia, melkein samoille paikoille, missä oli ne saanut, ja hänestä tuntui kuin hän olisi ne varastanut.

Illalla odotti hän kasvitarhan takana Yngve Voldia vielä kauvemmin, kun oli edellisenä iltana odottanut Gunnaria, hän tahtoi antaa vitjat takaisin hänelle. Vaan niinkuin se laiva, jossa Gunnar purjehti pois, oli odottamatta edellisenä päivänä nostanut ankkurin, kun oli saanut edullisen rahdin lähikaupungista, samaten täytyi Yngve Voldinkin, joka oli laivan omistaja, matkustaa tänään samoille asioille. Hänellä oli paljon muitakin toimituksia, jonka tähden hän viipyi poissa kolme viikkoa.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.